

ПОТЯГ ДО УКРАЇНИ АГНЕСКА МАТУСЯК ПРО УКРАЇНІСТИКУ В ПОЛЬЩІ, ПИСЬМЕННИКІВ-МОДЕРНІСТІВ І ПЕРЕКЛАДАЦЬКУ ПОЛІТИКУ

Професорка Вроцлавського університету Агнешка Матусяк фахово займається україністикою, що як дисципліна має доволі міцні позиції в Польщі. Вона була ініціатором організації фестивалю «Потяг до України», який відбувся торік у Вроцлаві.

Захід був присвячений 20-річчю української незалежності, до його програми увійшли кінопокази, виставки, літературні читання, бізнес-конференції та наукові зустрічі. Пані Агнешка вважає, що українська тематика викликає значний інтерес у поляків, утім, наша держава не надто прагне підживлювати це зацікавлення.

У. Т.: Як ви вирішили стати україністкою, адже від початку наукової кар'єри ви досліджували творчість російських письменників?

– Наш інститут розвивався, сталися певні зміни, і приблизно 1998 року вирішили відкрити окрім російської й інші філології. І тоді директор вишу запропонував мені взятися за україністику. Це було дуже складно, всі канікули того року я присвятила вивченню мови (яку абсолютно не знала, бо вивчала перед тим чеську та російську), читанню української літератури від фольклору до сучасного періоду, історії України, її культури. Отак був покладений початок усього, чим я нині займаюся.

У. Т.: Наскільки розвинена україністика у Польщі?

– Окрім Вроцлава українська філологія є у Варшавському та Краківському університетах, в останньому є ще й українознавство. Також у Любліні маємо україністику в Університеті Марії Кюрі-Склодовської та Католицькому університеті. Усе це досить конкурентні речі. Значно менш активно україністикою займаються в Ольштині, Перемишлі, зовсім трохи в Щецині. Крім того, вроцлавська україністика співпрацює з Національним університетом імені Івана Франка у Львові (вже 16 років), Національним університетом імені Тараса Шевченка в Києві та Інститутом літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України. Ми плануємо також незабаром зустрічі з австрійськими україністами у Відні та спілкування з російською делегацією з Петербурга. Одне слово, непогано, ми відкриті для спільних проектів.

У. Т.: Які б ви назвали головні здобутки та проблеми?

– Найбільший здобуток вроцлавської україністики – це те, що збільшується кількість студентів. На перший курс уже приходять близько 40 осіб, раніше годі було на таке сподіватися. Загалом у нас близько 100 студентів, які мають змогу навчатися за різними напрямками: мовознавство, літературознавство, переклад. Це не просто вивчення дисциплін, а ще й промоція України, країни з цікавою культурою, як традиційною, так і сучасною. Пишуться нові дослідження, дисертації (і кандидатські, і докторські), діє дискусійний кіноклуб. Наш відділ співпрацює з українським лицем у Легниці – від цього року Вроцлавський університет має над ним науковий патронат. І це досягнення не лише україністики, а університету загалом. Але хоч який гарний вигляд усе це має, відділу треба розвиватися, бо сама українська філологія у чистому вигляді не дуже цікава студентам; вони шукають чогось більш міждисциплінарного. І тут постає питання про українознавство, такий собі консорціум різних гуманітарних дисциплін, і в перспективі – створення Українського інституту.

У. Т.: Якщо я правильно зрозуміла, ви дуже зацікавлені у створенні та діяльності такого інституту в Польщі. І щонайменше це парадоксальна ситуація, коли ініціатива йде не з українського боку, чи не так?

– Абсолютно. Я вражена бездіяльністю вашої влади у сфері пропагування української культури та науки. Бо законодавчо саме від неї залежить запуск таких ініціатив. У Польщі вже є програми, що «працюють» на Україну, – це і стипендія для молодих українських митців Gaude Polonia, і стипендії «Східні студії» у Варшавському університеті, і багато інших можливостей мистецьких резиденцій, стажувань. Але все це діє без підтримки вашої країни. Та повернімося до питання українського центру. Звісно, логічно заснувати його у Варшаві, але, на мою думку, у Вроцлаві вже є кілька дієвих факторів. По-перше, він 2016 року має стати європейською столицею культури. По-друге, там є активне почесне консульство України. По-третє, чимала українська діаспора як у Вроцлаві, так і в Дольношльонському воеводстві, плюс на навчання за програмою «Тепер Вроцлав» до нас приїздить українська молодь. Також неабияким успіхом став фестиваль «Потяг до України», який переконливо засвідчує, яке велике у нас зацікавлення Україною. Головне, щоб вона теж

ішла назустріч, самої лише підтримки консульства тут замало. Я зверталася до українських інституцій, але поки що жодної реакції. Таке відчуття, що вони працюють не на користь своєї держави та її культури, на жаль.

У. Т.: Рік тому в Україні вийшло ваше дослідження про модерніста Михайла Яцкова. Чому саме він?

– У працях, присвячених українському модернізму, явище «Молодої музи» (літературне угруповання, яке виникло у Львові 1906 року як складова загальноєвропейського руху за оновлення літератури. – Ред.) розглядали з різних позицій, часом протилежних. Тож у мене був матеріал для роздумів, і, щоб самій розібратися, я почала читати власне молодомузівські тексти й побачила, що то справді цікавий вияв європейського модерну, до них в українській літературі таке робила хіба що Леся Українка. Михайло Яцків був справжній ерудит, за словами Карманського, інтелектуальний лідер цього гуртка, новатор, якому на літературному ґрунті патрунували передовсім такі імена, як Едґар Аллан По, Шарль Бодлер, Моріс Метерлінк, а у сфері філософії – духовні вчителі епохи Артур Шопенгауер та Фрідріх Ніцше. Я почала говорити про це польським колегам і тут натрапила на майже цілковите несприйняття: на їхню думку, на початку ХХ століття на Галичині не могло бути ніякого «справжнього» українського модерну. В такій ситуації було непросто переконати їх у зовсім протилежному.

Шкода, що в Україні школа діалогу мистецтв менш розвинена, ніж у Польщі, бо її методи прекрасно проілюстрували б тотальність модерністського контексту в країні на початку минулого століття: це захоплення не лише архітектурою, це і філософія, і музика, і танець. І саме тоді, коли все це побачила, я остаточно закохалася в українську літературу, в українстику. Мені стало шкода, що так мало хто пошанував українських письменників-модерністів як

самоцінних європейських митців. Як на мене, то була справжня революція.

У. Т.: А як щодо сучасної української літератури?

– Намагаюся показати її різноманітним способом, щоб знали не тільки про Оксану Забужко, Юрія Андруховича, Сергія Жадана, Наталку Сняданко, яких найбільше перекладають. Якось я зауважила, що в Польщі немає жодної «перекладацької» політики, на що мені відповіли, що остання була в Радянському Союзі, а тепер усе вирішують особисті знайомства та смаки перекладача. Але я вважаю, що тут мало би бути більше об'єктивності, бо є чимало інших вартих перекладу сучасних письменників.

У. Т.: Коли ви буваєте в Україні, чи вистачає вам якісного українського культурного продукту на телебаченні, у книгарнях, галереях, театрі тощо?

– Є чимало цікавих речей, але бракує доброго маркетингу для якісної популярної української культури. Бо складається враження засилля зовсім іншого культурного продукту. Звісно, має бути вибір для тих, хто потребує російського, але передусім повинен бути рівноцінний вибір для всіх, хто прагне українського. Ситуація з мовним питанням, з одного боку, дуже небезпечна, а з іншого – це може бути своєрідним шоком, струсом для українців. Бо влада зробила все, щоб українська мова перестала бути офіційно державною, і тепер суспільство має себе показати. Зараз це насамперед складне завдання для українських інтелектуалів, як вже не раз в Україні бувало. А мова – то не просто засіб спілкування, а передусім соціальний фактор, який засвідчує свідому культурно-національну ідентичність.

Спілкувалася **Юлія СТАХІВСЬКА**

Передрук із журналу «Український тиждень». – №50(247) 14–20 грудня 2012 р.